

Η θέση της Αριστεράς στην Τουρκία τέσσερα χρόνια μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα

Μετά από πολύχρονη επιτυχημένη αντιπολιτευτική δραστηριότητα η τουρκική αριστερά στο τέλος της δεκαετίας του 70 – και ιδιαίτερα μετά το πραξικόπημα της 12.9.80 – εμφανίζεται αποδυναμωμένη. Η μέχρι τότε οργάνωσή της, βασισμένη στην πείρα από τους αγώνες με τους πολιτικούς φασίστες με την μορφή των «γκρίζων λύκων», δεν άρκεσε για να δώσει μια απάντηση στις καινούργιες κοινωνικές συνθήκες της στρατιωτικοπολιτικής εξουσίας.

Οι ζημιές που έγιναν σ' ολόκληρο το σοσιαλιστικό κίνημα δεν ήταν μόνο στις απώλειες στελεχών και στην αποδιοργάνωση, αλλά σ' όλο το πολιτικό κοινωνικό και ιδεολογικό υπόβαθρο που είχε στο τέλος της δεκαετίας του 70. Η αυτοκριτική και οι καινούργιοι τρόποι σκέψης δεν αρκούν, χρειάζεται να βρεθεί μια εντελώς νέα προοπτική, αν θέλει η αριστερά να ανακτήσει την παλιά της δύναμη. Προοπτικές για το μέλλον μπορούν να βγουν μέσα από την διεξοδική ανάλυση του παρελθόντος, όχι όμως με τη μορφή απλής άρνησης της ιστορικής εμπειρίας.

Οι δυσκολίες στην απόδοση των συζητήσεων στους κόλπους της τουρκικής αριστεράς δεν είναι μόνο γλωσσικής φύσεως. Για να κατανοήσει ο αναγνώστης τα σημεία που θίγονται στο παρόν άρθρο, χρειάζεται να γνωρίζει μια σειρά βασικών πληροφοριών, που προσπαθήσαμε να συμπεριλάβουμε κατά το δυνατόν. Το άρθρο όμως δεν αποτελεί μια τελειωμένη υπόθεση και αποσκοπεί να θέσει σε κίνηση μια διαδικασία συζητήσεων, κατά τη διάρκεια των οποίων μερικά από τα θιγόμενα σημεία πρέπει να διαφοροποιηθούν.

Ξεκινώντας από μια αναγκαστικά επιφανειακή περιγραφή της αριστεράς στην Τουρκία πριν το πραξικόπημα θα προσπαθήσουμε να αναφέρουμε τους λόγους της ήττας, για να καταδείξουμε στη συνέχεια δυνατά σημεία εκκίνησης για καινούργιες προοπτικές.

1. Κατάσταση της Αριστεράς πριν το πραξικόπημα

1.1. Μορφές παρουσίας της Αριστεράς: Πολυμορφία οργάνωσης

Παρά τις μεγάλες μαζικές διαδηλώσεις της δεκαετίας του 70, δεν μπορούσε κανείς να μην διακρίνει το μεγάλο εμπόδιο που αποτελούσε η πολυμορφία οργάνωσης της αριστεράς στην πλήρη ανάδειξη της δύναμής της. Παράλληλα με τις επαγγελματικά οργανωμένες (συνδικαλιστικές) μαζικές οργανώσεις, στις οποίες συχνά αντικατοπτρίζονταν αυτή η ιδεολογική πολυμορφία, υπήρχαν πάρα πολλές ομάδες με συχνά κοινή προέλευση η οποία όμως ήταν αιτία για έντονες συγκρούσεις.

Το διάγραμμα που χρησιμοποιούμε εδώ για να παρουσιάσουμε αυτή την πολυμορφία οργάνωσης είναι από πολλές απόψεις ατελές. Αφ' ενός λείπει μια σειρά ομάδων και οργανώσεων στις οποίες δεν δώσαμε πολλή σημασία (μια και μερικές από αυτές έχουν μόνο τοπική σημασία), αφ' ετέρου τα κριτήρια για μια διαφοροποίηση είναι στην ουσία πολύ επιφανειακά.

Τα κριτήρια αυτά ήταν:

(α) Προσανατολισμός στον διεθνή πολιτικό χώρο

(β) Ριζοσπαστικότητα στην διεξαγωγή του αντιφασιστικού αγώνα

Έτσι κατατάσσονταν όλες οι ομάδες κατ' αρχήν σύμφωνα με τη θέση τους στη διεθνή πολιτική σκηνή, η οποία καθορίζονταν από την πεποίθηση ότι ο Μαρξισμός είναι μια διεθνής θεωρία που πρέπει να ακολουθείται σε διεθνή κλίμακα. Επίσης ο βαθμός ριζοσπαστικότητας της κάθε ομάδας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην αποστασιοποίησή της από άλλες, ιδεολογικά συγγενείς προς αυτήν οργανώσεις. Αναμφισβήτητα παρουσιάστηκαν αντιδράσεις ως προς την κατάταξη των οργανώσεων σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια. Πολλοί θεωρούσαν σωστό ότι έπρεπε να τονιστούν οι ιδεολογικές διαφορές ως προς την εκτίμηση της κατάστασης στην ίδια τη χώρα και τις στρατηγικές και τακτικές που αναπτύχθηκαν ενάντια στην φασιστική κυριαρχία. Όμως δεν έγινε δυνατό να διατυπωθούν τα χαρακτηριστικά που τις διαφοροποιούσαν.

Εμείς χρησιμοποιήσαμε για τη σκιαγράφηση της αριστεράς κριτήρια, τα οποία νομίζουμε ότι είναι καταλληλότερα για τη διαφοροποίηση αφ' ενός, αφ' ετέρου μας προσφέρουν μέτρα σύγκρισης για τη μελλοντική πρακτική μας:

Διεθνής προσανατολισμός	Ριζοσπαστικότητα			+	Κούρδοι
Σοβιετική Ένωση	TKP TIP TSIP	SVP TKP/B	TKFP Emegin Birligi ...	THKP/C (acil)	KDP (εμπνευσμένο από το Ιράκ) DDKD, TKSP KUK χωρίς το: PKK
Αλβανία	TDKP	DHB	TKP/ML (TIKKO, Partizan...)	TIKB	KAWA
Ανεξάρτητοι	TEP Iscinin Sesi	Kurtulus	Dev-Yol	Dev-Sol THKP/C	Rizgari Alarizgari

Οι κεντρικές οργανώσεις είναι μεν δυνατό να καταταγούν σε διεθνή πλαίσια, παρουσιάζουν όμως μια ιδιομορφία, με την οποία θα ασχοληθούμε πιο κάτω.

Συντμήσεις που δεν συναντώνται συχνά:

TIP/TSIP	Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Τουρκίας
TKP/B	ΚΚΤ-Μπολσεβίκων
SVP	Σοσιαλιστικό Πατριωτικό Κόμμα
TKFP	Κομμουνιστικό Εργατικό Κόμμα Τουρκίας
TDKP	Επαναστατικό Κομμουνιστικό Κόμμα Τουρκίας, γνωστό και σαν Halkin Kurtulusu
DHB	Επαναστατική Λαϊκή Ένωση, συνυπολογιζόμενο στο ΚΚΤ-ΜΑ
TIKB	Ανατρεπτική Κομμουνιστική Ένωση Τουρκίας
TEP	Εργατικό Κόμμα Τουρκίας

Ως προς την γένεση των ομάδων αυτών πρέπει να αναφερθεί, ότι σχεδόν όλες κατάγονται από κύκλους διανοουμένων, πράγμα που ισχύει γενικότερα για την Αριστερά, η οποία δημιουργήθηκε μέσα σε μεταφραστικά γραφεία. Έτσι στο χώρο της Αριστεράς συζητήθηκαν μόνο τα θέματα του διεθνούς σοσιαλισμού που είχαν μεταφραστεί και ήταν προσιτά σε ευρύτερο αναγνωστικό κοινό (πχ. η θεωρία των «τριών κόσμων»). Όμως η διάσπαση σε αμέτρητες οργανώσεις οφείλεται και σε άλλες αιτίες, στις οποίες θα αναφερθούμε παρακάτω.

1.2. Εξωτερικές σχέσεις

Για να γίνει πιο κατανοητή η δύναμη των επιμέρους ομάδων, θα πρέπει κανείς να εξετάσει την έκταση των σχέσεων τους με τις μαζικές οργανώσεις, που πιο συγκεκριμένα συγκροτήθηκαν σε ενώσεις με τις παρακάτω ονομασίες: Εργατική Ομοσπονδία DISK, Σύνδεσμος Καθηγητών TOB-DER, Ένωση των Υπαλλήλων TUM-DER, Ιδρύματα Λαϊκής Επιμόρφωσης Halkevleri και το Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων & Μηχανικών. Μεταξύ των πολιτικοποιημένων μελών αυτών των ενώσεων υπήρξαν σίγουρα οπαδοί των πιο διαφορετικών ιδεολογικών κατευθύνσεων, αλλά λίγοι κατάφεραν να επιτύχουν κάτι σημαντικότερο από μια απλή προσωπική παρουσία στις οργανώσεις που αναφέρονται στο προηγούμενο διάγραμμα.

Με το όνομα TKP¹ και τα νόμιμα υποκατάστατά του TIP και TSIP, Halkin Kurtulusu και Devrimci Yol χαρακτηρίζονται τα τρία σημαντικά ρεύματα μεταξύ των πολλαπλών οργανώσεων, τα οποία πιστοποιούνται άλλωστε κι από την ισχυρή προσήλωση των μαζών. Στην DISK το φάσμα μεταξύ TKP και μέχρι την αριστερή πτέρυγα του CHP (Λαϊκό Ρεπουμπλικανικό κόμμα) ήταν που κυρίως διέθετε επιρροή. Κατά το 7ο (και τελευταίο) συνέδριο της DISK όμως μερικά επί μέρους σωματεία που στη διοίκησή τους εκπροσωπούσαν οργανώσεις όπως η Dev Yol διαμόρφωσαν μια αντιπολίτευση στην ηγεσία της DISK.

Παρά την μεγάλη αριθμητική ισχύ που διέθετε η DISK (600.000 μέλη) θα πρέπει κανείς να παρατηρήσει ότι μεταξύ της ηγεσίας και της βάσης ανοιγόταν ένα ευρύ χάσμα. Αντιδημοκρατικοί θεσμοί εμπόδιζαν μια ισχυρότερη εκπροσώπηση της βάσης. Ενώ η Dev Yol αντιπροσωπεύονταν μαζί με άλλες οργανώσεις όπως η Kurtulus και στις υπόλοιπες μαζικές συνδικαλιστικές ενώσεις, η Halkin Kurtulusu αντλούσε τη δύναμή

της κυρίως από οργανώσεις νέων, τον αγροτικό πληθυσμό και από περιοχές όπου πλειοψηφούσε ο πληθυσμός των Αλεβί.

Αν παρακολούθησει κανείς τους αριθμούς δικών των διαφόρων ομάδων, γίνεται φανερό ότι υπήρχαν ακόμη και άλλες οργανώσεις που διέθεταν σχετικά πολλούς οπαδούς, αλλά εδώ πρόκειται για οπαδούς μιας οργάνωσης σε περιορισμένα πλαίσια. Σ' αυτές τις οργανώσεις πέρα απ' τα όρια των πυρήνων κάποια επιρροή ασκούσαν και οι Kurtulus, Dev-Sol και η κίνηση TKP/ML.

1.3. Μεταξύ τους σχέσεις

Στον καθημερινό αγώνα ενάντια στην φασιστική δεξιά όχι μόνο αναπτύχθηκε ένας ατέλειωτος ιδεολογικός πόλεμος, αλλά, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου οι φασίστες είχαν αναδιπλωθεί, οι πολιτικές διαφορές όχι σπάνια λύνονταν με τη θία των όπλων, για να καταλήξουμε τελικά στην επιλογή του «αγώνα προς τη σωστή κατεύθυνση».

Τέτοιου είδους συγκρούσεις έγιναν τελικά μεταξύ όλων σχεδόν των οργανώσεων, και εδώ θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι κουρδικές οργανώσεις. Διότι στο ερώτημα αν η Τουρκία ασκεί αποικιακή πολιτική στο Κουρδιστάν, προέκυπταν «αγεφύρωτες» αντιπαράθεσεις μεταξύ των κουρδικών και των άλλων οργανώσεων. Ο αντιφασιστικός αγώνας ως εκ τούτου συχνά έμπαινε σε δεύτερη μοίρα.

Ακόμα σημαντικότερο όμως ήταν ότι στον πληθυσμό γεννήθηκε η εντύπωση μιας μη ενωμένης Αριστεράς, πράγμα το οποίο δεν ήταν καθόλου ωφέλιμο για την ανάπτυξη εμπιστοσύνης προς το σοσιαλιστικό κίνημα της χώρας. Τα σχίσματα των οργανώσεων προκλήθηκαν μερικώς κι από καθαρά προσωπικές διαφορές, επειδή ορισμένα άτομα δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν στον αγώνα για την ηγεσία, ήθελαν να αποδείξουν την προσωπική τους δύναμη με τη δημιουργία νέων οργανώσεων. Θεωρητικά αναδύονταν πράγματα επανειλημμένα το κίνητρο της «ισχύος εν τη ενώσει», αλλά ένα τέτοιο αίτημα για ενωμένη δράση προσέκρουε στο εμπόδιο των προσωπικών φιλοδοξιών για ηγεσία.

1.4. Η στάση τους απέναντι στον φασισμό

Συμπερασματικά, τα ιδιαίτερα γνωρίσματα σημαντικών διαφορών μεταξύ των οργανώσεων δεν ήταν φανερά. Με τούτο εννοούμε τις διαφορετικές εκτιμήσεις του φασισμού και του φασίστα αντιπάλου. Ενώ απ' τη μια πλευρά (οι αναθεωρητικές οργανώσεις) απαιτούσαν το σταμάτημα της προόδου εκφασισμού της κοινωνίας, που εκφράζονταν με τα συνθήματα «ο φασισμός ανεβαίνει» ή «δεν θα περάσει ο φασισμός» απ' την άλλη πλευρά οι άλλες οργανώσεις εκτιμούσαν ότι εξακολουθούσε να απλώνεται όχι μέσα από ένα μαζικό κίνημα από τα κάτω προς τα πάνω, αλλά μέσα από την άμεση συνεργασία των φασιστικών ομάδων με τους κρατικούς φορείς.

Σύμφωνα λοιπόν με τις διαφορετικές θέσεις τους διαμόρφωναν οι ομάδες και διαφορετική εικόνα για την αντιφασιστική συμμαχία. Απ' τη μεριά τους οι αναθεωρητές επέμεναν και πάλι σφοδρά στην δύναμη του κράτους, η οποία έπρεπε να είναι αυτή που θα καταστείλει τη φασιστική τρομοκρατία και έβλεπαν τους σοσιαλδημοκράτες με τη μορφή του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος σαν σημαντικούς εταίρους μιας συμμαχίας. Απ' την άλλη μεριά δίνονταν αγώνας για μια πλατεία συνεργασία των επαναστατικών οργανώσεων. Εδώ η θέση της Dev Yol ήταν ότι το περιεχόμενο της δράσης θα έπρεπε να είναι το κριτήριο για μια συνεργασία και όχι οι ιδεολογικές οριοθετήσεις (όπως οι διαφορές στο διεθνές φάσμα).

Το TKP ήταν επίσης εκείνο που καλούσε σε μια παθητική αντιμετώπιση διότι βάσει

των δικών του εκτιμήσεων η αντίσταση ενάντια στη φασιστική τρομοκρατία θα σήμαινε φτάσιμο στα πρόθυρα ενός «εμφύλιου», που πρακτικά θα σήμαινε πέσιμο στην παγίδα των φασιστικών προκλήσεων και κίνδυνο αποσταθεροποίησης της εσωτερικής πολιτικής κατάστασης, η οποία στην περίπτωση κατάληψης της εξουσίας από τους φασίστες θα εξυπηρετούσε ακριβώς τους σκοπούς των «ιδεαλιστών».

Απ' την άλλη μεριά, σ' ένα τμήμα της Αριστεράς εξαπλώνονταν η πεποίθηση ότι ο ένοπλος αγώνας και μόνο αυτός θα μπορούσε να είναι αποφασιστικό στοιχείο για την κινητοποίηση των μαζών. Σε πολλές ενέργειες ως εκ τούτου δεν δόθηκε προσοχή κατά πόσο αυτές εξασθενίζαν ή δυνάμωναν τον αντιφασιστικό αγώνα, όπως δεν εξετάστηκε αντικειμενικά και το αν ορισμένες απόψεις μπορούσαν μ' αυτό τον τρόπο να επιβληθούν.

Η μαχητική Αριστερά είχε ομόφωνα την πεποίθηση ότι οι κοινωνικοί τομείς που διεκδικούντο από τους φασίστες (κατ' αρχήν μεμονομένα σχολεία, καθώς και ολόκληρα εργοστάσια ή αστικές περιοχές) δεν θα έπρεπε να παραχωρηθούν αμαχητί. Ο τρομοκρατημένος πληθυσμός έπρεπε να κατανοήσει ότι κανείς μπορεί να αμυνθεί επιτυχώς ενάντια στις επιθέσεις και τις σφαγές των φασιστών. Για το λόγο αυτό αναπτύχθηκε από την Dev Yol το σχέδιο μιας επιτροπής αντίστασης, η οποία θα ήταν συγχρόνως και μια απάντηση στο άλυτο πρόβλημα της συμμαχίας. Γιατί στις τοπικές οργανώσεις των επιτροπών αντίστασης θα υπήρχε χώρος για τον καθένα που ήθελε να αμυνθεί ενάντια στους φασίστες και όπου η ιδιότητα μέλους σε «μαχητικές» ομάδες δεν θα αποτελούσε προϋπόθεση για τη συμμετοχή. Τα μέλη μιας τέτοιας επιτροπής θα ήταν προτιμώτερο να προέρχονται απ' το λαό.

Εδώ έγκειται επίσης και η αρχική διαφορά προς το οργανωτικό μοντέλο που οι μεμονωμένες ομάδες ήθελαν να αντιτάξουν ενάντια στη φασιστική κίνηση. Επρόκειτο κυρίως για την ιδιαίτερη τους οργανωτική διάρθρωση που θέλαν να τοποθετήσουν σαν εναλλακτική λύση απέναντι στο φασισμό. Η γενική αξίωση για εκπροσώπηση συνδέονταν συχνά με την απαίτηση ίδρυσης του Κόμματος του Προλεταριάτου, τη στιγμή που αυτό δεν είχε προηγουμένως αναφερθεί στις δηλώσεις των συνεδρίων τους.

Κεντρικό σημείο λοιπόν των στοχοσμών ήταν η δύναμη αυτών των ίδιων των οργανώσεων, οι οποίες κατόπιν ασχολούντο με την επικράτησή τους στην Αριστερά και που ανάμεσα στ' άλλα υπόσχονταν και μια επιτυχημένη αντιφασιστική δράση. Το ΤΚΚ προσπάθησε εδώ βάσει του μοντέλου του (παρμένου απ' το Εθνικό Δημοκρατικό Μέτωπο) να βγει έξω από τα πλαίσια της δικής του οργάνωσης. Αλλά παρ' ότι το μοντέλο αυτό προπαγανδίστηκε πολύ μέσα στην ΔΙΣΚ, πρακτικά έμεινε απλά στις δηλώσεις διαθέσεως για υποστήριξη (ως επί το πλείστο εκ μέρους μεμονωμένων ατόμων), έτσι ώστε να μην μπορούμε να μιλάμε για ένα ικανό για δράση και αγώνα αντιφασιστικό μέτωπο.

Οι διαπιστώσεις που κάνουμε εδώ, καθώς και η παρουσία παρακάτω των κουρδικών οργανώσεων αναφέρονται στην περίοδο μέχρι το στρατιωτικό πραξικόπημα, θα μπορούσαν όμως να ανατραπούν ολοκληρωτικά στη διάρκεια των μελλοντικών εξελίξεων. Αυτό τον καιρό όλες σχεδόν οι οργανώσεις περνούν τη φάση ενός είδους καθορισμού του προσανατολισμού τους, ο οποίος εγκυμονεί σχίσματα και που σε μερικές μπορεί να οδηγήσει σε πλήρη διάλυση. Γι αυτό στα προγράμματα για το μέλλον μπορούν, προς το παρόν, λίγες μόνο ακριβείς ανακοινώσεις να γίνουν σχετικά με τη δύναμη και τη σημασία ιδιαίτερων ρευμάτων στο μέλλον, αν και τα εκτιθέμενα κάτω από τον τίτλο *προοπτικές* είναι σίγουρα ουσιώδη όσον αφορά το πρόβλημα της επιβίωσης των οργανώσεων.

1.5. Οι κουρδικές οργανώσεις

Όπως ήδη θίξαμε πιο πάνω η Κουρδική Αριστερά είναι μια ξεχωριστή περίπτωση για την τουρκική Αριστερά. Εδώ υπάρχουν 3 σημεία με τα οποία μπορεί να εξηγηθεί το φαινόμενο της ιδιαιτερότητας του τουρκο-κουρδιστανικού απελευθερωτικού κινήματος: η σχέση του με το ιρακινό ΚΔΡ, η στάση του έναντι στη Σοβιετική Ένωση και ο ένοπλος αγώνας.

Για τις οργανώσεις ΔΔΚΔ, ΤΚΣΡ, ΚΥΚ² που αναφέρονται στο διάγραμμα σαν οπαδοί μιας σοβιετικής γραμμής, ισχύει ότι όλες πρακτικά προέρχονται από το ΚΔΡ, το οποίο ιδρύθηκε στα μέσα της 10-ετίας του 60 στην ιδεολογική βάση του ιρακινού ΚΔΡ. Ενώ οι ΔΔΚΔ και ΤΚΣΡ ευθυγραμμίστηκαν αργότερα με τον πιο αριστερά τοποθετημένο Dr Sivan, το ΚΥΚ υιοθέτησε το πιο παραδοσιακό πρόγραμμα του ΚΔΡ υπό τον Sait Elci (και οι δυο αυτές ηγετικές προσωπικότητες δολοφονήθηκαν ύστερα από ίντριγκες του Barzani).

Οι διαφορές μέσα στο ιρακινό ΚΔΡ μεταξύ του Barzani και του Talabani αντικατοπτρίστηκαν και μέσα στις κουρδικές οργανώσεις της Τουρκίας. Οι ΤΔΚΔ και ΤΚΣΡ υιοθέτησαν τη γραμμή του Talabani, ενώ το ΚΥΚ (ΚΔΡ) στηρίζεται ακόμα στον Barzani. Εδώ πρέπει ακόμα να ληφθεί υπόψη η βασική πεποίθηση ότι η αυτονομία τους είναι κατ' αρχήν δυνατή μόνο σε μια από τις χώρες που κατοικούνται από αυτούς, συγκεκριμένα την πιο προοδευτική από αυτές, το Ιράκ. Οι άλλες χώρες θεωρούνται μόνο σαν υποστηρίγματα πίσω από το μέτωπο. Ο αυτοδύναμος αγώνας στην κάθε χώρα παραμερίζεται απ' την δραστηριότητα υποστήριξης των Κούρδων του Ιράκ.

Με την αρχή αυτή χωρίστηκαν οι άλλες ομάδες και το κουρδικό εργατικό κόμμα. Οι ομάδες αυτές προέρχονται επίσης από διαφορές της τουρκικής Αριστεράς. Ο Abdullah

Öcalan, σαν ηγέτης του PKK³ για παράδειγμα ήταν υποστηρικτής του ΤΗΚΡ/С και ανεύθυνος για την παράδοση της κουρδικής αντίστασης στο Ιράκ. Επίσης και οι άλλες ομάδες (KAWA, Rizgari, κλπ) έχουν κατηγορηθεί από τις οργανώσεις που αναφέρονται στην αρχή για την εξάπλωσή τους μέσα στο φοιτητικό κίνημα στη μητρόπολη, την αποικιοκρατική Τουρκία.

Την προσοχή τραβάει το γεγονός ότι πολλές ομάδες προσανατολίζονται, όπως πριν, σε μια κατεύθυνση αποδοχής υποστήριξης από τη Σοβιετική Ένωση. Αυτό δεν μπορεί να ερμηνευτεί στην περίπτωση των Κούρδων σαν «τυφλή υπακοή» όπως στην περίπτωση του ΤΚΡ, διότι ο προσανατολισμός στη Μόσχα των Κούρδων χαρακτηρίζονταν πάντα από μια ρεαλιστική πολιτική, την οποία κανείς θα μπορούσε συνοπτικά να περιγράψει σαν υποστήριξη των προμηθευτών όπλων, αλλά η υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης γινόταν προς την κατεύθυνση της εγκατάστασης σοβιετικής πολιτικής στο ίδιο το Κουρδιστάν. Οι Κουρδικές οργανώσεις έχουν επιτρέψει στη Σοβιετική Ένωση να τους υποδείχνει σε κάποιο βαθμό το τι μορφή πρέπει να έχει ο αγώνας τους στη χώρα τους.

Ενώ π.χ. η ΣΕ ήταν, στη δεκαετία του 70, εναντίον μιας ένοπλης αντίστασης στην Τουρκία και στο τουρκικό Κουρδιστάν, ήταν ακριβώς αυτή η στράτευση του ΡΚΚ που οδήγησε σε μια τόσο μεγάλη προσέλευση οπαδών από τον κουρδικό πληθυσμό. Ενστικτωδώς ένιωθαν ότι εδώ υπήρχε μια δύναμη, η οποία κήρυξε τον πόλεμο στην Τουρκία όχι μόνο με λόγια αλλά και έμπρακτα. Αν και αυτό έδινε την εντύπωση μιας σύγκρουσης μεταξύ των φυλών, στην πραγματικότητα ήταν η βάση του κουρδικού απελευθερωτικού αγώνα στο Τουρκικό-Κουρδιστάν.

Αυτή η στάση προς την ένοπλη αντίσταση αποτελεί επίσης και το τρίτο διαφοροποιό γνώρισμα των κουρδικών ομάδων. Η KAWA ακολούθησε εδώ ένα σχέδιο παρόμοιο με του ΤΔΚΡ στην Τουρκία (προς ένα λαϊκό ξεσηκωμα), ενώ το Rizgari και οι αποχωρήσαντες από αυτό, το Alarizgari, παρέμειναν περισσότερο ένα κίνημα διανοουμένων. Οι ιδεολογικοί προσανατολισμοί του ΡΚΚ απ' την άλλη μεριά ήταν για πολύ καιρό χαλαροί, όμως η στάση τους προς τον ένοπλο αγώνα τους όξυνε, πράγμα που διαρκεί και σήμερα. Αυτό όμως δεν τους απελευθέρωσε ούτε από την επιρροή της ΣΕ ούτε και από αυτήν του δυνατού άνδρα του Κουρδιστάν, του Barzani.

II. Επίδραση του στρατιωτικού πραξικοπήματος

II.1. Αποδυνάμωση της Αριστεράς

Η στρατιωτική επέμβαση της 12.9.80 έγινε αντιληπτή σε πολλές οργανώσεις αρχικά σε καθαρά προσωπικό επίπεδο. Η επέκταση του στρατιωτικού νόμου από 20 σε 67 περιφέρειες έφερε μαζί ένα τεράστιο κύμα συλλήψεων. Ανάμεσα σ' αυτούς που φυλακίστηκαν ήταν και ηγετικά στελέχη. Η «απώλεια» αυτή των ηγετών χτύπησε καίρια τις οργανώσεις. Έτσι συναντάει κανείς σήμερα μικρές ομάδες των οποίων ολόκληρη σχεδόν η ηγεσία βρίσκεται στο εξωτερικό, υπάρχουν όμως κι εκείνες οι ομάδες που οι δημιουργικές τους δυνάμεις, χωρίς εξαίρεση σχεδόν, πήραν το δρόμο για τις φυλακές, δολοφονήθηκαν σε διάφορες στρατιωτικές επιχειρήσεις ή ύστερα από βασανισμό.

Μπορεί όμως κανείς ανεπιφύλακτα να πει κάτι που ισχύει για όλες τις οργανώσεις, ότι δηλαδή δεν υπάρχει καμιά που να διαθέτει σήμερα κεντρική οργάνωση σε οργανική σχέση με το λαό στην Τουρκία. Σ' ένα χώρο όπου η πολιτική ρυθμίζεται από παγιωμένες προοπτικές, είναι δύσκολο να είναι αυτές οι οργανώσεις ενεργές. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι έχουν εντελώς εξαφανιστεί από τη σκηνή, αλλά δεν μπορεί σήμερα να προβλεφτεί ποιες από αυτές θα αντιπροσωπεύουν κι αύριο μια δύναμη.

Η αποδυνάμωση της αριστεράς ισχύει επίσης για όλες τις ομάδες αν και υπάρχουν πάντα σποραδικές κινήσεις, όπως υπάρχουν κι αυτοί που μοιράζουν προκηρύξεις, πειρατικοί σταθμοί, κλπ. Όμως σε σύγκριση με την κατάσταση που επικρατούσε πριν από το πραξικόπημα, όλ' αυτά είναι τόσο περιορισμένα που αν θέλουμε να είμαστε αντικειμενικοί δεν μπορούμε να μιλάμε για την Αριστερά στην Τουρκία παρά μόνο σαν περιθωριακή κίνηση. Δεν υφίσταται καμιά πολιτική κίνηση που να μπορεί να επηρεάσει κοινωνικά γεγονότα όπως π.χ. τις εκλογές.

Αν και υπάρχουν πάντα αρκετοί υποστηρικτές της Αριστερής Κίνησης, αυτοί έχουν στριμωχτεί σε μια κατάσταση απλών θεατών (τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό), όπου ούτε ακόμα και οι ψίθυροί τους για σκληρές μάχες μεταξύ της Χούντας και της αστικής αντίστασης δεν ακούγονται.

Μέσα σ' αυτή την κατάσταση πολλές ομάδες, εφόσον τουλάχιστον υφίστανται ακόμα, συγκεντρώνουν την προσοχή τους στη στερέωση των δομών τους. Η απώλεια μέρους της ηγεσίας είχε σε μερικές περιπτώσεις σαν αποτέλεσμα την κατάληψη των θέσεων στις κεντρικές επιτροπές από άλλους. Η ανικανότητα όμως αυτών προσαρμογής στις καινούργιες συνθήκες, είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία περαιτέρω σχισμάτων στις επί μέρους ομάδες.

Επέζησε όμως το σλόγκαν που εκφράζει ανεπιφύλακτα την ευχή να είναι η στρατοκρατία και η ενδυνάμωση του φασιστικού κρατικού μηχανισμού μια μεταβατική φάση, η οποία κάποτε θα εξασθενήσει τόσο (δεν λέγεται με ποιο τρόπο) που οι νόμιμοι/παράνομοι τρόποι πάλης θα ξαναβρουν δυνατόι σε πλήρη έκταση. Τότε θα ήθελε κανείς να διαθέτει και τα στελέχη που θα προωθούσαν την προπαγάνδα τους όπως παλιά.

Η ήττα λοιπόν γίνεται αντιληπτή αποκλειστικά σε οργανωτικό επίπεδο. Η κύρια αιτία γι αυτό είναι ότι η ίδια η οργάνωση ήταν πάντα το κεντρικό σημείο αναφοράς. Και τότε κάθε αδυναμία εξηγείτο χωρίς ενδοιασμό με εμπόδια τεχνικής και τακτικής φύσεως της οργάνωσης. Αν κανείς δεν θέσει σήμερα σε αμφισβήτηση την ιδεολογικοπολιτική του γραμμή, αυτό θα σημαίνει την de facto αναγνώριση της ορθότητας των ιδιαίτερων του προοπτικών.

Επειδή ακριβώς η ήττα αποδιδόταν στο οργανωτικό μόνο επίπεδο η φυσική αντίδραση ήταν να καταβληθεί προσπάθεια για να υφανθούν τα οργανωτικά νήματα πιο σφιχτά. Αμέσως μετά το πραξικόπημα πυκνώσανε τα συνέδρια των οργανώσεων. Σαν μεγαλύτερο κενό θεωρήθηκε η έλλειψη σαφών ιδεολογικών κατευθύνσεων. Κι έτσι δημιουργήθηκαν θεσμοί, ιδρύθηκαν κόμματα. Αυτό όμως δεν μπορούσε να σώσει τις οργανώσεις. Πολλοί βλέπουν την περίοδο αυτής της προσπάθειας για τη στερέωση των οργανώσεων σαν χαμένο χρόνο.

Μέχρι τώρα στο πολιτικό επίπεδο δεν ήταν εμφανής καμιά θεμελιώδης αλλαγή. Η κοινωνική πραγματικότητα της καινούργιας περιόδου δεν έχει ακόμα γίνει κατανοητή. Κανείς έχει την εντύπωση ότι αυτό τον καιρό όλες οι δηλώσεις δεν είναι τίποτα παραπάνω από την παρακολούθηση της συνέχειας ενός απλού φιλμ, συνέχεια από το σημείο που είχε μπει. Οι δηλώσεις προοπτικών δεν ήταν βασικά τίποτ' άλλο από την επανάληψη γνωστών θέσεων. Οι θεσμοί που τέθηκαν και οι δομές που έγινε προσπάθεια να ανασυγκροτηθούν με την ένωση διαφόρων μετώπων ξεθώριασαν μέσα στην κατάσταση των συγκρούσεων που επικρατούσε πριν τις 12.9.80, χωρίς να υπολογίσουμε και την καινούργια κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά τις 12.9.80.

Η παραπάνω αντίληψη –της ανάγκης θεσμοθετήσεων και ένωσης διαφόρων οργανώσεων για την ίδρυση κομμάτων– οδήγησε στο να αποζητούν οι μεμονωμένες οργανώσεις να ξεπεράσουν τις αδυναμίες τους με τη συμπίεση με άλλες οργανώσεις. Στους Κούρδους ενώθηκαν 5 ομάδες και το ΤΚΡ εξέδωσε κοινή διακήρυξη μαζί με το ΤΙΡ και το

TSIP. Αυτού του είδους οι «ομολογίες από στόματος» σήμαιναν στην καλύτερη περίπτωση ότι εδώ κάποιες παλιές δομές ενώθηκαν στη βάση μιας ελάχιστης κοινής συναίνεσης, η οποία κατά κανόνα δεν ήταν δυνατόν να επεκταθεί στις άλλες οργανώσεις, διότι η συναίνεση αφορά την «ίδια οικογένεια» η οποία μπορεί κάποτε να ξανακαθίσει στο ίδιο τραπέζι.

Ακόμα και το ίδιο το Ενωμένο Μέτωπο Αντίστασης Ενάντια στο Φασισμό (FKBDC)⁴ δεν ήταν στον πυρήνα του παρά μια ένωση ανθρώπων που προέρχονταν από άλλες οργανώσεις. Αυτού του είδους οι οργανώσεις είχαν ένα ανοιχτό βασικό πρόγραμμα φαίνεται δε πως απευθύνονταν κυρίως σε μέλη ομάδων που είχαν στο παρελθόν αγωνιστεί, τα οποία όμως έδειξαν υπέρμετρο δισταγμό να εμφανιστούν. Σε κάθε περίπτωση δεν επιτεύχθηκε μια καινούργια ποιότητα.

Σίγουρα η κάθε οργάνωση ασχολήθηκε με τους λόγους που οδήγησαν στο πραξικόπημα, αλλά ενόσω η ήττα εξετάστηκε σε οργανωτικά επίπεδα και δεν έγιναν νέα πολιτικά θέματα (τα οποία μπορούσε να οδηγήσουν βέβαια και στην αυτοδιάλυσή τους), ήταν καταδικασμένες κι αυτές οι «ενώσεις» οργανώσεων να μείνουν στο περιθώριο της κοινωνίας.

II.2. Λόγοι της ήττας

Η χούντα με το πραξικόπημά της βρήκε την Αριστερά όχι μόνο εντελώς απροετοίμαστη (αν και στο σοσιαλιστικό στρατόπεδο προβλέπονταν ότι θα γινόταν), αλλά τη βρήκε και σε μια στιγμή που η Αριστερά συνολικά έδινε μια πολύ κακή εικόνα στον κόσμο –κι έτσι κατάφερε να την απομονώσει, χωρίς μεγάλα προβλήματα, σαν ένα συνονθύλευμα τρομοκρατών.

Διάσπαση, εχθρικές προς το λαό ενέργειες, έλλειψη ενός δημοφιλούς εναλλακτικού προγράμματος ήταν τα αρνητικά σημεία του σοσιαλιστικού κινήματος, τα οποία η χούντα μπόρεσε να εκμεταλλευτεί σε ευρεία κλίμακα. Οι αδυναμίες της Αριστεράς προέρχονταν κατά κύριο τμήμα απ' το παρελθόν και μπορούν να χαρακτηριστούν σαν ιστορική «ασθένεια» της Αριστεράς.

II.2.1. Ιστορικές αδυναμίες της Αριστεράς

Αυτή η ασθένεια της Αριστεράς δεν μπορεί να εξεταστεί ανεξάρτητα από τη φιλοσοφία «δυτικοποίησης» και «προόδου» που κυριαρχούσε την εποχή του Ατατούρκ. Ο στόχος ήταν έκτοτε να φτάσουμε τα επίπεδα του δυτικού πολιτισμού. Με την ίδρυση της Δημοκρατίας τούτο ήταν από τις πρωταρχικές αρχές και στα επόμενα χρόνια εξελίχθηκε σε μια κακιά αρρώστια.

Ενώ στη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας η κοινωνία θεωρείτο σαν μια κοινότητα, μέσα στην οποία οι διάφορες τάξεις παρίσταναν ένα είδος βαγονιών, τα οποία είχαν μέσω του κράτους συζευχτεί, με τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ εισήχθη μια νέα ιδεολογία βάσει της οποίας το Κράτος θα έπρεπε πια να αναμειγνύεται και στα εσωτερικά των βαγονιών. Στην Τουρκία δεν είχαν δημιουργηθεί τάξεις σε σαφή διαχωριστικά όρια. Αυτό εμπόδιζε έναν τρόπο θεώρησης της τουρκικής κοινωνίας με τα κριτήρια των αναλύσεων που συνηθίζονταν για τις δυτικές κοινωνίες. Δίπλα στις ταξικές συγκρούσεις είχαν από τότε κιόλας αναπτυχθεί στην Τουρκία και κοινωνικές κινήσεις.

Αν και η αριστερά είχε εκ παραδόσεως διακηρυχτεί σαν εκπρόσωπος της εργατικής τάξης δεν μπόρεσε εν τούτοις να δημιουργήσει ένα ισχυρό εργατικό κίνημα. Τα εργατικά σωματεία και το Κόμμα του Προλεταριάτου έπαιζαν πράγματι θεωρητικά ένα σοβαρό ρό-

λο, αλλά οι κινήσεις της εργατιάς λαμβάνονταν συχνά πολύ αργά στα σοβαρά.

Έτσι οι αυθόρμητες αποχές των εργατών μιας εργατικής ομοσπονδίας, την 15 και 16.7.70, σαν διαμαρτυρία κατά του Νόμου, προξένησε σοκ σ' όλες τις αριστερές οργανώσεις, διότι έπρεπε ξαφνικά να αναγνωρίσουν ότι η εργατιά αποτελούσε μια αυτόνομη δύναμη, η οποία δεν υπάκουε κατ' ανάγκη στα «ιδεολογικά τους ρεύματα».

Κατά την διαδικασία της δημιουργίας της μοντέρνας Τουρκίας και της Δημοκρατίας της, η Αριστερά πέτυχε την αύξηση της επιρροής της. Ο στόχος της επίτευξης δυτικών προτύπων, μπήκε σε μια μορφή η οποία κατευθύνονταν ενάντια στις πλατειές λαϊκές μάζες. Ο στόχος έπρεπε τελικά να επιτευχθεί παρά την αντίσταση του «οκνηρού, καθυστερημένου» λαού. Έτσι δημιουργήθηκε απ' τη μια πλευρά η κάστα των διανοουμένων και η ελίτ των κρατικών λειτουργών με τον αντίστοιχο μηχανισμό σαν όργανό τους κι απ' την άλλη πλευρά ο αντιστεκόμενος «αντιδραστικός» λαός.

Η «Αριστερά», που εκπροσωπούσε επίσης την πρόοδο, με τον καιρό ανέμειξε τις σκέψεις της με τις προθέσεις των διανοουμένων που ήθελαν να προωθήσουν το πρόγραμμά τους με τη βοήθεια του κράτους, από πάνω προς τα κάτω. Μ' αυτό τον τρόπο όλα τα «προοδευτικά» βήματα κατευθύνονταν από μια χούφτα διανοούμενους, τους οποίους δεν μπορούσε να καταλάβει ο λαός (πραξικόπημα του 1908, απελευθερωτικός πόλεμος του 1920, μεταρρυθμίσεις, καθώς και οι καταλήψεις της εξουσίας από το στρατό...).

Η φράση «για τον λαό παρά τον λαό» έγινε στη φάση της ίδρυσης της Δημοκρατίας το σλόγκαν του κεμαλιστή διανοούμενου, ο οποίος αισθάνονταν σαν φωτισμένο πρόσωπο της Δύσης και επεδίωκε να εκσυγχρονίσει την κοινωνία. Ο Κεμαλιστής έγινε αργότερα συνώνυμος με τον «αριστερό» και τον «προοδευτικό». Και ο Κεμαλισμός εκλαμβάνονταν τότε σαν ταυτόσημος με την αριστερή θεώρηση του κόσμου. Γι αυτό και η φράση «μεταξύ Κεμαλισμού και Σοσιαλισμού δεν υπάρχουν ανυπέρθλιτα όρια» είναι χαρακτηριστική για τις αντιλήψεις που επικρατούσαν στη δεκαετία του 60.

Χωρίς την εμπιστοσύνη του λαού δεν μπορούσε η Αριστερά να ελπίζει στην κατάκτηση της εξουσίας. Η ελπίδα αποτέθηκε έτσι στο στρατό, στον οποίο «προοδευτικού» και «κεμαλικού» αξιωματικοί θα ηγούντο ενός αριστερού πραξικοπήματος. Οι μάζες θα ήσαν θεατές σε ένα τέτοιο εγχείρημα και έπρεπε να περιμένουν την «πρωτοπορία» (avantgarde) που θα τους έσωζε.

Αυτό το εγχείρημα για την κατάκτηση της εξουσίας, που σιωπηρά κυριαρχούσε στη σκέψη πολλών οργανώσεων, οδήγησε, ιδιαίτερα στην περίπτωση του ΤΚΚ, στο να μεταβιβαστεί ο αγώνας ενάντια στο φασισμό στα χέρια του κράτους. Αυτό δεν έμεινε μόνο στην ενδυνάμωση των κρατικών ιδρυμάτων και των κοινοβουλευτικών πλειοψηφιών αλλά συνέπιά του ήταν και το ότι το ισχυρό κράτος μπορούσε μετά να αναλάβει με τη μορφή της φασιστικής χούντας την εξουσία χωρίς κόπο.

Όλ' αυτά συνέβαιναν κάτω από τον πανδύα του προοδευτικού κεμαλισμού. Η σύγκριση του Ατατούρκ με τον Λένιν και του Εθρέν με τον Μπρέζνιεφ λίγο μετά το πραξικόπημα αποτελεί το λυπηρό κορύφωμα μιας τέτοιας ανεπιτυχούς εκτίμησης, η οποία βέβαια δεν υφίσταται σ' αυτό το πλαίσιο σήμερα.

II.2.2. Η έλλειψη προοπτικής

Στον καθημερινό της αγώνα ενάντια στο φασισμό η Αριστερά είχε καταφέρει να διαγραφεί μόνο σαν Αντικίνηση, και κανείς θα μπορούσε προχωρώντας και παραπέρα να πει ότι η προσήλωση μαζών σε πολλές οργανώσεις καθορίζονταν από λόγους καθαρά συγκυριακούς. Όσο μια αντίσταση ενάντια στους φασίστες ήταν μια άμεση ανάγκη σε πλατιά μερίδα του πληθυσμού, μπορούσε κανείς να περιμένει και πλατιά υποστήριξη, όταν όμως

η αντίσταση έπρεπε να γίνει ενάντια στο στρατό του έθνους, εκεί η υποστήριξη ξιφνικά εξαφανίστηκε.

Έπειτα δίνονταν πράγματι αγώνας ενάντια στη φασιστική τρομοκρατία και εν μέρει επίσης ενάντια στην κρατική τρομοκρατία –που πήγαιναν εξάλλου χέρι-χέρι– αλλά μια εναλλακτική λύση στο υφιστάμενο σύστημα δε φαινόταν πουθενά. Αντίθετα συμπεριφέρονταν η Αριστερά συχνά σαν να ήταν ο μοναδικός «καλύτερος» ηγέτης του μέλλοντος.

Για τον λαό προέκυψε λοιπόν η επιλογή ανάμεσα στα κόμματα του συστήματος και τους «προφήτες» ενός καλύτερου μέλλοντος, οι οποίοι ισχυριζόνταν ότι έχουν μόνο γνώμωνα την ευημερία του λαού. Για κοινές αποφάσεις όμως ούτε λόγος, και ακόμα και συγκεκριμένες ενέργειες (π.χ. απεργίες) αποφασίζονταν όχι από το προσωπικό μιας επιχείρησης αλλά από τα κέντρα των οργανώσεων που είχαν τις καλύτερες σχέσεις με τους εργάτες.

Η παραπάνω εικόνα των «νέων» ηγετών ενισχύθηκε από το γεγονός ότι σε διάφορες αστικές περιοχές είχαν φθάσει στο σημείο να γίνονται συγκρούσεις για το ποιος είχε το πάνω χέρι. Οι μαχητικοί οπαδοί ορισμένων οργανώσεων ήταν στα μάτια του λαού ένα είδος χωροφύλακα, ο οποίος ήθελε να έχει τα πάντα κάτω από έλεγχο. Τώρα ένοιωθε κανείς αναγκασμένος στη θέση των κρατικών αρχών να συμβιβάζεται με τους «νέους» κυρίους.

Αυτό το φαινόμενο συνοδεύονταν από μια αξίωση για πρωτοκαθεδρία εκ μέρους όλων των οργανώσεων. Λαμβάνοντας υπόψη το δόγμα ότι ένα Μαρξιστικό-Λενινιστικό Κόμμα είναι η πρωτοπορία (avantgarde) του προλεταριάτου, οι προοδευτικές τάσεις έπρεπε να συγκεντρωθούν κάτω απ' τη σημαία ενός κόμματος. Έτσι δεν ήταν πλέον δυνατή μια εύκαμπτη αντίδραση στις ανάγκες του λαού.

Ακόμα πιο πέρα, οι οργανώσεις απείχαν φυσικά απ' το να επιτρέπουν μια εσωτερική δημοκρατία. Κάτω απ' το ισχυρό χέρι ενός Προέδρου ή μιας χούφτας μελών της Κεντρικής Επιτροπής, ελέγχονταν οι οργανώσεις ακόμα και σε τοπικό επίπεδο. Η ιεραρχία δεν επέτρεπε την επικράτηση εναλλακτικών ιδεών μέσα στην οργάνωση. Εδώ λοιπόν αναπαράχθηκε πάλι στο Κόμμα-στελεχών, βάσει της μαρξιστικής-λενινιστικής αρχής, και δείγμα ενός «ανατολίτικου» κόσμου.

Υπακοή στον «Προϊστάμενο», αντίληψη του ότι το άτομο δεν υπολογίζει τίποτα μπρος στη θυσία για ένα σκοπό, ήταν ιδιότητες που έπρεπε, ανάμεσα σ' άλλες, να έχει κανείς για να «ανήκει» στην ομάδα. Ακόμα και το ποιος θα παντρευτεί ποια αποφασίζονταν απ' την οργάνωση. Η οργάνωση έμπαινε στη θέση της οικογένειας. Ο «αρχηγός της οικογένειας» έπρεπε χωρίς άλλο να ακολουθείται και απ' την άλλη μεριά η «οικογένεια» διευθετούσε όλες τις προσωπικές δυσκολίες.

II.2.3. Η αρνητική εικόνα της Αριστεράς

Ο λαός που θεωρείτο από τους Αριστερούς «αγέλη προβάτων» δεν τάχασε από την πολυπλοκότητα των οργανώσεων αλλά και δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί οι Αριστεροί μάχονταν μεταξύ τους μέχρι τα άκρα. Ότι συνέβαινε στις συγκρούσεις με τους φασίστες, έγινε πρακτική και στις μεταξύ των Αριστερών διαμάχες. Επινοήθηκαν υβριστικοί χαρακτηρισμοί όπως «μαιοικοί γκρίζοι λύκοι» οι οποίοι λογαριάζονταν ίδιοι με τους «σοσιαλφασίστες».

Αυτό δεν βοηθούσε ώστε ο λαός να αποκτήσει εμπιστοσύνη σε μια σοσιαλιστική προοπτική. Σ' αυτό προστέθηκε και το ότι ορισμένες ομάδες που επικρατούσαν σε ορισμένες περιοχές θέλοντας να προβάλουν το όνομά τους στις πρώτες γραμμές του αστικού τύπου πρόβαιναν σε ενέργειες που θα δημιουργούσαν εντυπώσεις. Πρόκειται για ενέργειες που κατευθύνονταν άμεσα εναντίον του πληθυσμού, όπως π.χ. η δράση του κλεισίματος των

μαγαζιών που πετύχαιναν με πιέσεις στους μαγαζάτορες και στους πελάτες.

Για το λαό η διαφορά των παραπάνω ενεργειών από τις φασιστικές επιθέσεις συχνά δεν ήταν ξεκάθαρη. Πυροβολισμοί καφενείων, ακόμα κι αν εκεί σύχναζαν δεξιοί ή επιθέσεις σε ανθρώπους που περιμέναν σε στάσεις λεωφορείων μέσα στις περιοχές που επικρατούσαν οι φασίστες ήταν πράξεις που κάτω από ορισμένες συνθήκες γινόντουσαν κι απ' τους ίδιους τους φασίστες.

Το απ' τη χούντα κατάλληλα χρησιμοποιημένο σύνθημα της «ασφάλειας της ζωής» είχε γίνει κατά το 1980 πρωταρχική ανάγκη στον πληθυσμό. Κι ήταν ως εκ τούτου πολύ απλό να μιλάει κανείς για ανασφάλεια λόγω του «εμφύλιου» μεταξύ αριστερών και δεξιών. Αν και με την ιδέα της ίδρυσης της «επιτροπής αντιστάσεως» επιδιώχθηκε να καλυφθεί η ανάγκη για μεγαλύτερη ασφάλεια ζωής με την υποστήριξη του λαού, εν τούτοις δεν μπορεί να πει κανείς –για την Αριστερά γενικώς– ότι θα κατόρθωνε να οργανώσει την προστασία του λαού. Η Αριστερά παρουσίαζε, πάνω κάτω, μια εικόνα που μάλλον προκαλούσε το δέος. Μια εικόνα που έκανε τον απλό πολίτη να καταλαμβάνεται από φόβο.

Έτσι η πολιτική ήττα της Αριστεράς ήταν ήδη προδιαγραμμένη όταν ήρθαν στην εξουσία οι στρατιωτικοί, διότι η έλλειψη μιας σοσιαλιστικής εναλλακτικής λύσης, η έλλειψη της εμπιστοσύνης του λαού ήταν τόσο αποφασιστικής σημασίας που η προπαγάνδα των στρατιωτικών δεν χρειάστηκε να αντιπαραθέσει τίποτα άλλο. Το ότι εδώ βάζουμε επί τάπητος τις διάφορες πλευρές του θέματος, δεν σημαίνει ότι θέλουμε να καταδικάσουμε ολοσχερώς την Αριστερά. Συχνά την ξεπερνούσαν τα γεγονότα της ημέρας, με τρόπο ώστε να μην ήταν δυνατή η προσχεδίαση κάθε ενέργειας σ' όλες της τις λεπτομέρειες και να μην μένει σχεδόν καθόλου χρόνος για μια επανεξέταση των βασικών θέσεων. Αυτή όμως η «κατάσταση που επέβαλαν τα πράγματα» δεν θα πρέπει να μας κάνει να αιτιολογήσουμε το παρελθόν της Αριστεράς, ούτε υποτελεί μια δικαιολογία για τα λάθη της.

III. Εκκίνηση για μια νέα προοπτική

Απλά λοιπόν θα μπορούσε να συμπεράνει κανείς ότι η αποφυγή των παραπάνω λαθών θα μπορούσε να επιτρέψει το ξαναδυνάμωμα της Αριστεράς. Αλλά κατά την ανάπτυξη μιας νέας προοπτικής δεν μπορούμε να μιλάμε μόνο για αντικατάσταση των εύθραυστων μερών του παλιού προγράμματος με νέα και κατά τ' άλλα πάλι απ' την αρχή με τις παλιές δυνάμεις. Η όλη πραγματικότητα πρέπει να εξετασθεί εκ νέου και με βάση την υφιστάμενη πραγματικότητα να καταστρωθεί ένα σχέδιο το οποίο θα καταστήσει δυνατή την επαφή με τις κοινωνικές εξελίξεις.

Αν εμείς προσπαθούμε εδώ να κατονομάσουμε τα σημεία εκκίνησης για μια νέα προοπτική, δεν θα πρέπει κανείς να περιμένει ότι μπορούμε να δώσουμε έτοιμες συνταγές, κάτι δηλαδή σαν ένα «εγχειρίδιο του επαναστάτη στην Τουρκία της δεκαετίας του 80». Η Αριστερά στην Τουρκία βρίσκεται, από την άποψη επαναστατικής σκέψης, ακόμα στην αρχή. Έτσι ώστε από οργανωτική άποψη όσο και ως προς το περιεχόμενο μιας πολιτικής να μην μπορεί κανείς να μιλήσει για μια ολοκληρωμένη τοποθέτηση. Μια πιο συγκεκριμένη τοποθέτηση προϋποθέτει την ανάλυση των υφιστάμενων συνθηκών στη χώρα. Σχετικά όμως με την κατεύθυνση που θα πάρει η κοινωνική εξέλιξη στην Τουρκία του NATO και των στρατηγών, δεν μπορεί κανείς σήμερα να κάνει καμιά οριστική πρόβλεψη. Για αυτό το λόγο το άρθρο αυτό επιθυμεί να δώσει περισσότερη παρακίνηση για σκέψεις, οι οποίες μαζί με μαρτυρίες διαφόρων προσώπων που ζουν στην Τουρκία, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε πιο σαφή συμπεράσματα για το μέλλον.

III.1. Βρισκόμαστε σε μια φάση γενικού προσανατολισμού

Έγινε σαφές με βάση τις λεπτομέρειες που αναφέρθηκαν παραπάνω ότι μια ενισχυμένη συνεργασία των υφισταμένων οργανώσεων δεν αρκεί. Μια ανόρθωση της Αριστεράς μπορεί μόνο να επιτευχθεί αν η Αριστερά ξαναβρεί μια θέση στη δυναμική της τουρκικής κοινωνίας. Εδώ θα πρέπει κανείς να λάβει υπόψη του ότι στην Τουρκία γενικώς έχει αρχίσει μια φάση προσανατολισμού, η οποία γίνεται αντιληπτή σ' όλα τα επίπεδα. Ύστερα από χρόνια σιωπής στο πολιτικό, οικονομικό, και πολιτιστικό επίπεδο, αναζητεί τώρα κανείς καινούργιες μορφές έκφρασης.

Αυτή η κοινωνική διαδικασία που τέθηκε σε λειτουργία, σημαίνει κάτι παραπάνω από μια σύγκρουση με τη στρατιωτική ηγεσία και έναν αγώνα των δημοκρατικών δυνάμεων για μεγαλύτερη σύμπραξη. Εδώ έχουμε να κάνουμε με την κρίση ταυτότητας ολόκληρης της κοινωνίας, η οποία θέβαια προϋπήρχε σε λανθάνουσα κατάσταση και αναγκάστηκε να εμφανιστεί λόγω της μεγάλης καταπίεσης. Εδώ συναντάμε τα ακόλουθα φαινόμενα:

- Στην Τουρκία έχουμε μπροστά μας μια κοινωνία, από την οποία –σε αντίθεση με αυτές της Δύσης και της Ανατολής– λείπει η ταυτότητα.
- η Τουρκία δεν είναι μια αποικία με την κλασική έννοια. Οι αναμειγνύσεις των ξένων δυνάμεων είχαν σαν αποτέλεσμα, όχι την κατάργηση αλλά την αλλαγή μορφής των κρατικών μηχανισμών που είχαν δημιουργηθεί. Και το χάος που επικρατεί οφείλεται σ' αυτήν ακριβώς την μη ομαλή ανάπτυξη,
- η διαδικασία ανάπτυξης παρεμποδίζονταν από δυο πλευρές, απ' τη μια απ' το εξωτερικό κι απ' την άλλη από τις στρατιωτικές επεμβάσεις.

Στη φάση αυτή του προσανατολισμού όλες οι δυνατές κοινωνικές δυνάμεις προσφέρονται σαν μοντέλο. Η κάθε μια από τις δυνάμεις αυτές κάνει προσπάθειες που σκοντάφτουν στη γενική πεποίθηση ότι ο λαός είναι άκαμπος και απαθής.

Σ' αυτή την ταρινή φιλονικία για τη Δημοκρατία φαίνεται σαν να υπάρχουν δυο πλευρές. Απ' τη μια μεριά οι στρατιωτικοί με την απαίτηση να έχουν κάτω απ' τον έλεγχό τους όλη τη χώρα κι απ' την άλλη η αστική αντιπολίτευση που απαιτεί «ελευθερία» κινήσεων των δικών της δυνάμεων. Η Αριστερά εμφανίζεται σ' αυτή τη διαδικασία πάλι σαν παρατηρητής επειδή από μέρους της δεν έχει γίνει καμιά πρόταση για κάποιο βασικό πρόγραμμα (αλλά περιορίζεται προς το παρόν στην υποστήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της επανακτίσεως των βασικών δικαιωμάτων και ελευθεριών). Μια κοινωνική ή σοσιαλιστική δημοκρατία δεν τίθεται επί τάπητος στην Τουρκία. Στο θέμα όμως ακριβώς της Δημοκρατίας ή Λαοκρατίας μπορεί η Αριστερά να δώσει μια σημαντική βοήθεια.

Κύρια αρχή όλης της Αριστεράς δεν μπορεί να είναι η εκλογή των αντιπροσώπων του λαού, οι οποίες έχουν καταργηθεί, αλλά ο συνεχής έλεγχος αυτών των «κυρίων» με μια μεγάλη συμμετοχή των μαζών στις αποφάσεις τους. Στην προσπάθειά της να προωθήσει η Αριστερά μια τέτοια ιδέα Δημοκρατίας θα έπεφτε στον κίνδυνο να μην γίνει πιστευτή, αν λάβουμε μάλιστα υπόψη μας ότι απ' ενός η ίδια δεν θα συμμετείχε ενεργά στην πραγματοποίηση μιας τέτοιας ιδέας και απ' ετέρου ότι μέσα στους κύκλους της υπάρχουν αντιρρήσεις. Αλλά η Αριστερά έχει στην πραγματικότητα το δυναμικό για να αντιπαραθέσει μια εναλλακτική λύση δεν περιορίζεται μόνο στον πολιτικό τομέα.

III.2. Η Αριστερά σαν εναλλακτική λύση

Η όλη αναζήτηση του είδους της Δημοκρατίας που θα επικρατήσει συνδέεται στενά με την ιδέα του Σοσιαλισμού. Η Αριστερά δεν επιτρέπεται να μείνει στάσιμη και να μην εκφράσει τις επιθυμίες της αλλά πρέπει σ' αυτή την αντιπαράθεση να εκφράσει καθαρά ότι

ο Σοσιαλισμός είναι εκ διαμέτρου αντίθετος, ο αντίποδας, του υφιστάμενου συστήματος που εκμεταλλεύεται το λαό. Αν όμως κάνει και πάλι το λάθος να εισάγει στην Τουρκία μοντέλα από το εξωτερικό θα ξανακατηγορηθεί ότι είναι το πιστό αντίγραφο ενός ξένου προτύπου. Εκτός τούτου θα της είναι αδύνατο να παρουσιάσει τα κακώς κείμενα στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Αν η Αριστερά θέλει να προβληθεί σαν εναλλακτική λύση, θα πρέπει ακριβώς να ξεπεράσει αυτά τα σφάλματα και να μην θεωρεί το λαό παθητικό και ανώριμο αλλά να τοποθετήσει το λαό αυτό σαν το κύριο «πράττοντα» στο επίκεντρο της υποθέσεως.

Όχι πλέον η οργάνωση αλλά ο λαός πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο, ο οποίος μπορεί να κάνει πολύ περισσότερα από το να επευφημεί όταν η εμπροσθοφυλακή κατακτήσει την εξουσία. Σε μια τέτοια διαδικασία, πρέπει να γίνει σαφές στο λαό ότι αυτός είναι η δύναμη χωρίς την οποία τίποτα δεν μπορεί να ανατραπεί. Κι επειδή στο λαό υπάρχει μια εξακριβωμένη τάση ενάντια στα ελιτιστικά ρεύματα, μια συγχώνευση της επαναστατικής κίνησης και των λαϊκών μαζών είναι δυνατή.

Αυτό όμως σημαίνει μια ρήξη με τις ιδέες τις παραδοσιακής Αριστεράς, με την οποία πρέπει να τραθηχτεί μια καθαρή διαχωριστική γραμμή. Μια τέτοια ρήξη δεν είναι τόσο απλή, αλλά ήδη στο παρελθόν υπάρχουν ενδείξεις μιας τέτοιας ρήξης.

III.3. Η ρήξη με τις δογματο-οικονομικές απόψεις

Η αρχή μιας τέτοιας ρήξης έγινε από την κίνηση ΤΗΚΡ/Σ στα τέλη της δεκαετίας του 60. Η κίνηση αυτή έθεσε για πρώτη φορά το θέμα της κατάκτησης της δύναμης χωρίς την ταυτόχρονη κατάληψη του κρατικού μηχανισμού. Για πρώτη φορά σχεδιάστηκε μια επαναστατική στρατηγική, η οποία έμμεσα στρέφονταν ενάντια στο κράτος. Οι μάζες τέθηκαν στο κέντρο του ενδιαφέροντος σαν μια επαναστατική δύναμη. Αυτό βέβαια μπορεί να χαρακτηριστεί σαν μια απελευθέρωση από την οικονομικοδογματική θεώρηση. Όμως η κίνηση ΤΗΚΡ/Σ δεν ακολούθησε τη ρήξη μέχρι το τέλος. Ένας λόγος γι αυτό ήταν ότι αυτή η κίνηση ηττήθηκε από το πραξικόπημα της 12.3.71, και οι ιδέες της απειλήθηκαν να πνιγούν στη γέννησή τους.

Εντούτοις μετά το 1974 εμφανίστηκαν μεγάλες δυνάμεις νέων, οι οποίες συνέχισαν να ακολουθούν τις ιδέες του Μαχίρ Τζαγιάν και των φίλων του, αλλά εδώ παρουσιάστηκε ένα καινούργιο φαινόμενο: η χρήση των εννοιών (που είχαν εισαγάγει ο Μαχίρ και οι πρωτοπόροι φίλοι του) όπως η «τεχνητή ισορροπία», η «τρίτη περίοδος κρίσης» και ο «εμφύλιος» σαν αυτές να ήταν ιερές έννοιες που δεν επιδέχονταν καμιά περαιτέρω ερμηνεία. Η ορολογία των πρώτων επαναστατών είχε πρακτικά φετιχοποιηθεί και επομένως χάσει το νόημά της.

Πρώτη η *Devrimci Yol* συνέχισε τη διαδικασία που η ΤΗΚΡ/Σ είχε αρχίσει –τη διαδικασία της απελευθέρωσης των παραδοσιακών αριστερών απόψεων από την κυριαρχία του οικονομικού και δογματικού τρόπου θεώρησης του Μαρξισμού/Λενινισμού– και ανέπτυξε με το πρόγραμμα των επιτροπών αντίστασης το μοντέλο ότι η κατάκτηση της εξουσίας δεν αρκεί και ότι πρέπει ακόμα πιο πέρα να αγωνιστούμε για μια σοσιαλιστική κοινωνία.

Στις τοπικές επιτροπές αντίστασης που έπρεπε να συμπτύξουν όλες τις δυνάμεις ενάντια στο φασισμό, ανατέθηκε όχι μόνο η άμυνα ενάντια στην φασιστική επιθετικότητα αλλά και το να καταφέρουν να δημιουργήσουν μια νέα ποιότητα ανθρώπινων σχέσεων μέσα στην οργάνωση και έξω απ' αυτή. Ήταν σαφές ότι αυτό θα ήταν οι πρώτες βάσεις και ότι κάτω από καπιταλιστικές συνθήκες δεν θα ήταν δυνατό να επιτευχθεί μια τέτοια εναλλακτική σχέση, αλλά πάντως μια αρχή είχε γίνει.

Για νάμαστε τίμιοι θα πρέπει να πούμε ότι αυτό το μοντέλο δεν μπόρεσε να εφαρμοστεί μετά το πραξικόπημα, επειδή κάτι τέτοιο θάχε σαν αποτέλεσμα μόνο τη σύλληψη, τον βασανισμό και την καταδίκη. Όμως όταν το 3% του πληθυσμού της αυτοδιοικούμενης τότε Φάτσα⁵ σήμερα δικάζεται, αυτό σημαίνει ότι η ιδέα εξακολουθεί σήμερα να ζει. Για μια παραπέρα ανάπτυξη της προοπτικής της στη δεκαετία του 80 η Αριστερά πρέπει να ανατρέξει σ' αυτές τις εμπειρίες.

Εκτός από αυτά, για την Αριστερά υπάρχουν και άλλα, καμιά φορά πεζά προβλήματα, που δεν πρέπει να παραμεληθούν. Αν μια οργάνωση θελήσει να συγκρουσθεί σε ένοπλο αγώνα με τη φασιστική ηγεσία, τότε πολύ σύντομα θα έρθει όχι μόνο η στρατιωτική ήττα αλλά και θα εκλείψει και κάθε ελπίδα επιβίωσης της οργάνωσης γιατί ο λαός θα αποσύρει την υποστήριξή του.

Εδώ μπορεί μια παρόμοια συνταγή που έχει γενική ισχύ να βοηθήσει. Όταν μια κίνηση αντλεί τη δύναμή της από την αντίσταση μέσα στο λαό και την πολιτική της τη στηρίζει πάνω στις ρεαλιστικές υφιστάμενες στη χώρα κοινωνικές κινήσεις, τότε η επικρατούσα ολιγαρχία δεν θα μπορεί εύκολα να την απομονώσει με τη ρετσινιά «τρομοκράτες».

Απ' αυτό θγαίνει το συμπέρασμα ότι όχι η ίδρυση ή η επανοργάνωση της ίδιας της οργάνωσης πρέπει να θεωρείται σημαντικό αλλά ότι μέσα από τις ενέργειες και τις κινήσεις που υπάρχουν μέσα στο λαό μπορεί να γεννηθεί μια οργάνωση. Γιατί μια οργάνωση που δεν ταιριάζει στο κοινωνικό δυναμικό δεν έχει καμιά αξία. Οι κοινωνικές κινήσεις πρέπει να είναι το σπουδαιότερο για κάθε οργάνωση. Αυτό βέβαια έχει σαν επακόλουθο να έχουμε μια κίνηση παρά μια οργάνωση με την κλασσική έννοια. Σε μια τέτοια οργάνωση δεν μπορεί να γίνεται μόνο πολιτική ανανέωση αλλά πρέπει να συμπεριλαμβάνονται και οι υπόλοιποι κοινωνικοί τομείς. Τότε μόνο μπορούμε να μιλάμε για ένα δυνατό ρεύμα όταν οι επιρροές πραγματοποιούνται σε επίπεδο κοινωνικό και πολιτικό.

Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε μια για πάντα με τις ιδέες μιας εμπροσθοφυλακής και αντιπροσώπων του προλεταριάτου. Η σύμπραξη της θάσης είναι κάτι εντελώς διαφορετικό από τις εκ των άνω αποφάσεις. Ακόμα όμως και με τις αντιλήψεις αυτές δεδομένες, δεν μπορεί προς το παρόν να γίνουν ανακοινώσεις για μελλοντικά προγράμματα. Ανάμεσα στους οπαδούς της *Devrimci Yol* τουλάχιστον διεξάγονται εντατικά συζητήσεις για μια καινούργια προοπτική.

IV. Επισκόπηση

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, τώρα ολόκληρη η κοινωνία στην Τουρκία διέρχεται από μια φάση προσανατολισμού για μια διαδικασία εκδημοκρατισμού, μιας αναζήτησης επαρκούς δημοκρατίας –στην οποία όμως η Αριστερά δεν συμμετέχει. Μπορεί όμως κανείς να το πει από τώρα ότι οι προθέσεις της χούντας πραγματοποιήθηκαν μόνο μερικώς. Αυτή σίγουρα έχτισε ένα μηχανισμό, ο οποίος θα εξασφαλίζει για πολλά χρόνια την βίαιη κατάληψη της εξουσίας. Η πρόθεσή της όμως να προσδιορίσει μέχρι την τελευταία του λεπτομέρεια το περιεχόμενο της πολιτικής, αναμειγνύομένη στην καθημερινή ζωή με τη μορφή κομμάτων αποδείχτηκε μάταιη. Στο πρόσωπο του MDP⁶ δε υπέστη μια θαριά ιδεολογική και οργανωτική αποτυχία.

Ακόμα και το Σύνταγμα της φαίνεται από τώρα ότι δεν θάναι μακρόβιο. Οι συζητήσεις για το Σύνταγμα, την ηγεσία, το καθεστώς της χώρας έχουν αρχίσει εδώ και καιρό. Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται τώρα τα κλασσικά, παραδοσιακά κόμματα πάλι σαν μια δύναμη, την οποία πρέπει να λάβει κανείς υπόψη του. Προς το παρόν δεν είναι ξεκάθαρο τι μορφή θα πάρει ένα τέτοιο αστικό σύστημα. Εκτός αυτού τίθεται εδώ το ερώτημα μήπως

η Αριστερά μπορεί να δημιουργήσει μια εναλλακτική λύση, η οποία θα μπορούσε μέσα απ' τις αδιάκοπες συγκρούσεις, να οδηγήσει σε μια μετατόπιση των δυνάμεων, δηλαδή μια ενδυνάμωση της σοσιαλιστικής κίνησης.

Η Αριστερά δεν θα κατορθώσει τίποτα όσο περιορίζεται μόνο σε απαιτήσεις για περισσότερα δικαιώματα και ελευθερίες και ακόμα πιο πέρα μη προσφέροντας μια εναλλακτική λύση στο βίαια επιβλημένο σύστημα του στρατού. Μια συζήτηση με την αστική αντιπολίτευση φαίνεται σε πολλά κομμάτια της σοσιαλιστικής κίνησης σαν προδοσία του επαναστατικού πνεύματος, παρότι η ανάπτυξη μιας προοπτικής μπορεί να επακολουθήσει μόνο μετά από μια τέτοια συζήτηση.

Κανείς δεν θα έπρεπε τόσο απλά να χαρακτηρίσει τον αστικό κύκλο σαν απατεώνες οι οποίοι απλώς φτιάχνουν μια ψευτοαντιπολίτευση προς τους στρατιωτικούς ούτως ώστε να κερδίσουν μερικές ψήφους.

Κατ' αρχήν θα πρέπει να λάβουμε στα σοβαρά υπόψη την αστική αντιπολίτευση γιατί διαθέτει μια βάση στο λαό. Δεν είναι μόνο τα στελέχη ενός κόμματος που φροντίζουν να υπάρχει πάντα μια ανακατωσούρα στην κοινή γνώμη. Συγχρόνως δε –προς το παρόν– οι ίδιοι εκμεταλλεύονται και τη φυσική αντίθεση του πληθυσμού ενάντια στην κηδεμονία της ελίτ (στον κρατικό μηχανισμό).

Ένα κίνημα που θέλει να χαρακτηρίζεται προοδευτικό και δημοκρατικό, θα πρέπει να απαντήσει στην ερώτηση: γιατί κόμματα όπως το AP και το CHP⁷, τη στιγμή μάλιστα που τους αποδίδονται χαρακτηρισμοί όπως «φασιστοειδή» και που οι επιδιώξεις τους είναι γνωστές, διαθέτουν μια τόσο μεγάλη βάση στο λαό. Επιπρόσθετα θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο λαός κατάλαβε ότι τέτοια κόμματα εκμεταλλεύτηκαν προοδευτική φρασεολογία για να πετύχουν την υποστήριξη των μαζών.

Στην Αριστερά λοιπόν, προς το παρόν, δεν αποδίδεται ένας τέτοιος «απατεωνίστικος» χαρακτήρας γιατί της λείπει οποιαδήποτε λαϊκή βάση. Δεδομένου ότι η κοινωνία αναζητεί ένα νέο προσανατολισμό και ότι οι λαοί της Τουρκίας έχουν τη θέληση αλλά και είναι σε θέση να επιτύχουν ένα μετασχηματισμό, επιβάλλεται η Αριστερά να αποτελέσει τη δύναμη που θα προωθήσει μια τέτοια πορεία με συνέπεια. Είναι λοιπόν καθήκον της να μπορέσει να παρουσιαστεί στα πλατιά λαϊκά στρώματα σαν η κύρια δύναμη για μια λύση.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. TKP: (Türk Komünist Partisi) Τουρκικό Κομμουνιστικό Κόμμα.
2. DDKD: (Devrimci Demokratik Kürt Dernekleri) Επαναστατικές Δημοκρατικές Κουρδικές Οργανώσεις, TKSP: (Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi) Σοσιαλιστικό Κόμμα Τουρκικού Κουρδιστάν.
3. KUK: (Kürt Ulusal Kurtulus) Κουρδική Εθνική Απελευθέρωση.
4. PKK: (Kürdistan İsci Partisi) Εργατικό Κόμμα Κουρδιστάν.
4. Fasisme Karsi Birlesik Direnis Cephesi.
5. Φάτσα: Κωμόπολη 25.000 κατοίκων στην οποία την περίοδο μεταξύ 13 Οκτώβρη 1979 και 10 Ιούλη 1980, η τοπική αυτοδιοίκηση πέτυχε έναν εκδημοκρατισμό που αποτελεί απόδειξη ότι ο Σοσιαλισμός πραγματοποιείται με την οργάνωση, τη συμμετοχή στην πολιτική και την αλληλεγγύη του λαού. Η δίκη των κατοίκων της Φάτσα είναι η μεγαλύτερη ομαδική δίκη της Τουρκίας. Δικάστηκαν 759 άτομα, από τα οποία για τα 261 ζητήθηκε η ποινή του θανάτου.
6. MDP: (Milliyetçi Demokrasi Partisi) Εθνικιστικό Δημοκρατικό Κόμμα. Είναι το κόμμα που υποστήριξε ο Εθρέν.
7. AP (Adalet Partisi) Κόμμα Δικαιοσύνης, CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) Λαϊκό Κόμμα.